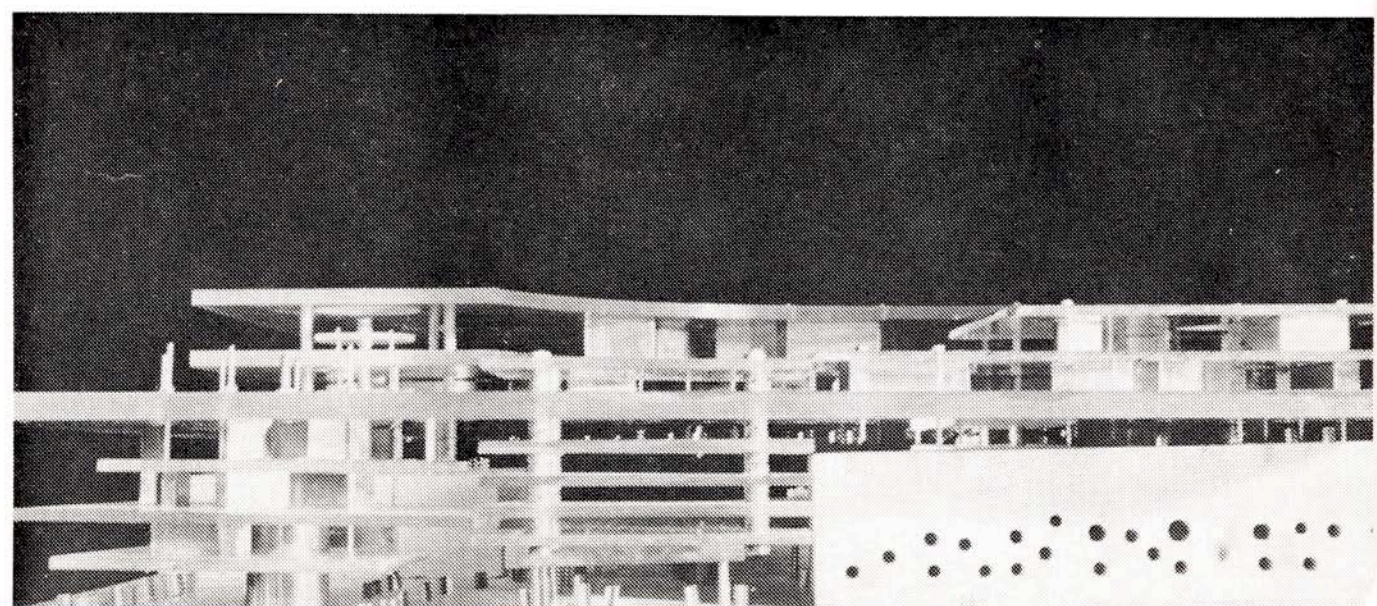
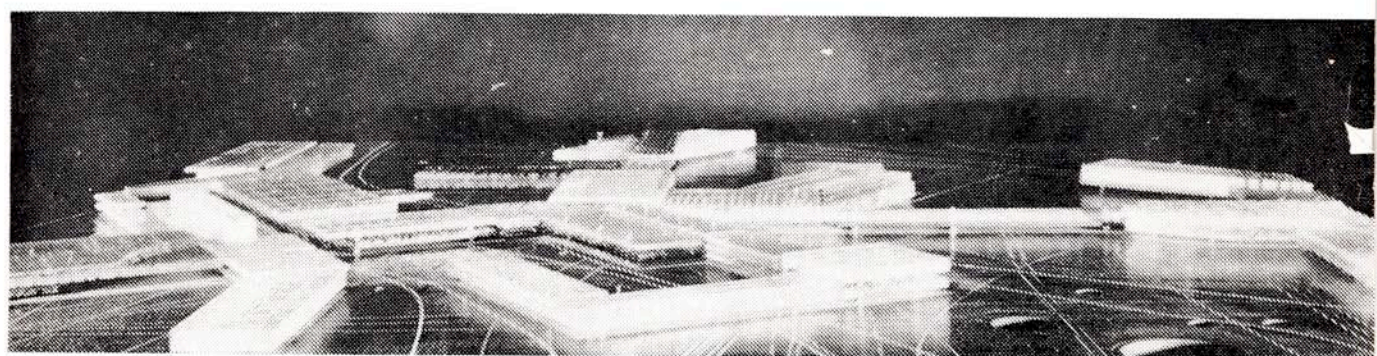
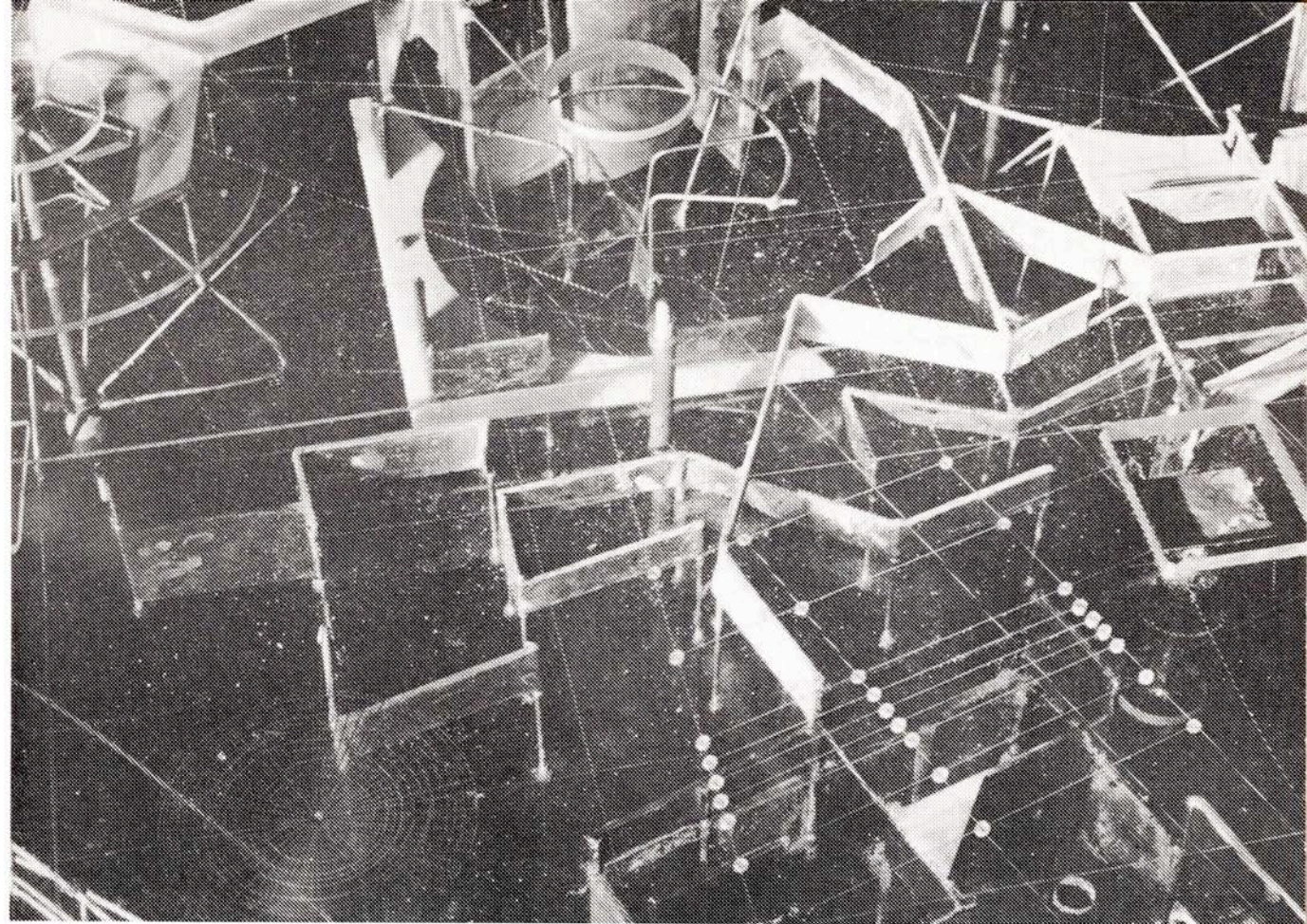

Haffmans
Jan '61

DELFTSE SCHOOL

2

Op 19 december hield in de Aula van het stedelijk museum te Amsterdam Constant Nieuwenhuys een lezing over het Unitair Urbanisme.

De redactie acht het van belang een verslag van deze lezing in dit nummer af te drukken, enerzijds om het bouwkundig karakter, anderzijds om het spekulatief karakter ervan, dat in allerlei zaken wortelt, waarmee we dagelijks te maken hebben. (heden, toekomst, cultuur, religie, enz.)

Constant Nieuwenhuys werd geboren in 1920; doorliep de Kunstakademie in Amsterdam; publiceerde gedichten; maakte schilderijen en platiëken (E 55 en Expo); zag tenslotte geen heil meer in de "kunst"; is nu een der leden van de groep "Internationale Situationniste". We citeren uit het manifest van deze groep: "Een nieuwe menselijke kracht groeit dagelijks met de niet te stuiten technische ontwikkeling mee..... Vervreemding en onderdrukking in de maatschappij kunnen in geen van hun verschijningsvormen aangepast worden, maar kunnen slechts tezamen met de maatschappij afgeworpen worden. Elke werkelijke vooruitgang is afhankelijk van de oplossing voor de veelzijdige crisis van onze tijdAutomatisering van de productie en socialisering van vitale goederen zullen de individu tenslotte een volledige vrijheid schenken. Bevrijd van elke economische verantwoordelijkheid, bevrijd van alle schuld t.o.v. verleden en gemeenschap, zal de mens beschikken over een nieuwe plus-value, niet in geld uit te drukken: de waarde van het spel, van een in vrijheid opgebouwd leven. Het uitoefenen van deze ludieke creativiteit is de garantie voor de vrijheid van ieder en allen, in het kader van de enige gelijkheid die gewaarborgd wordt doordat de mens niet meer door de mens wordt geëxploiteerd. De bevrijding van het spel is zijn creatieve zelfbeschikking, die de oude scheiding tussen verplicht werk en passieve vrije tijd verre te boven gaat....."

Wij hopen binnenkort Constant Nieuwenhuys in Delft te ontvangen.

Wij geven ons er rekenschap van, dat wij een polemisch onderwerp aanraken en verwachten daar veel van.

red.

Foto's van B. Wisman. (met dank)

verslag vd. lezing gehouden door Constant Nieuwenhuys

We leven in een tijd van stedelijke decentralisatie. De kernen, die vroeger steden waren zijn bijna onherkenbaar geworden door het uitgestrekte gebied dat ze zijn gaan beslaan.

Op deze uitbreiding werken twee factoren van betekenis:

1. Het groter aantal inwoners, gevolg van de bevolkingstoename,
2. de mechanisatie, gevolg van een zich ontwikkelende techniek.

Deze factoren zijn oorzaak van ingrijpende veranderingen, die passen in een groter, veranderend verband. In de culturele crisis van onze tijd speelt de stedenbouw een centrale rol. (van Eyck roept BRAVO). De stedenbouw oefent nu een voornamelijk negatieve invloed uit en faalt tengevolge van het opportunisme, de passiviteit de gemakzucht der urbanisten en het zich onderwerpen aan een sterk verouderd cultuurpatroon.

Gemakkelijk bepalen de stedenbouwers hun uitgangspunt bij het gezin, als centrale eenheid, terwijl men nu de eenheid veel meer moet zoeken in de groep. Het gevolg is een disharmonie, die o.a. leidt tot het anarchisme van de jeugd.

De stedenbouwkundige hecht tevens een te grote waarde aan individueel vervoer; er wordt te veel nadruk gelegd op de privé-auto, waardoor de stad eerder bepaald wordt door de parkeerplaats, de verkeersweg en de garage, dan door de menselijke eenheid. Groepsverkeer (tram, trein etc.) behoort meer bij deze tijd.

De huidige stedenbouw is nog steeds gebaseerd op het C.I.A.M.-charter van Athene, met zijn vier functies:

wonen
werken
verkeer
recreatie.

Vier functies die voortkomen uit zuiver commerciële en mechanische tendenzen. Het belangrijkste is vergeten, namelijk de cultuur, die bepaald niet alleen onder recreatie kan vallen.

De oplossingen die we tot nu toe hebben aanschouwd zijn niet veel meer dan armelijke vergoedingen van die zaken, die aan eenzijdige eisen ten offer moesten vallen.

De stedenbouwkundigen hebben de schuld. Zijn ze het zich bewust de grote tekorten te camoufleren met stukjes groen?

De zogenaamde tuinsteden komen voort uit een negentiende eeuwse reactie op de mechanisatie. Ze zijn verwant aan bewegingen als reform, nudisme, trekkersbeweging e.d.

De tuinstad wordt een verkeersstad met een garnering van bomen en struiken, waar de voetganger, wettelijk beschermd, een kwijnend bestaan lijdt, in zogenaamde "vrijheid". Ze doet denken aan een reservaat voor Indianen in Amerika.

De huidige stad (woonmachine) is een productiecentrum geworden, dat niet in overeenstemming is met de werkelijke behoefte. De mens is meer dan brandstof alleen. De kreten van de jeugd zijn evenzovele protesten tegen een omgeving die hen niets meer kan bieden dan verveling.

Wonen, werken, verkeer en recreatie zijn alle vier onderworpen aan één punt: CREATIVITEIT (dat is het leven).

De stad is noch het plan waar de architect esthetisch genoeg aan beleeft, noch een staaltje industriële vormgeving, maar behoort de omgeving te zijn waar de mens creatief leeft.

Een stad is het door mensen gemaakte landschap, waarin het avontuur zich afspeelt. De stad moet een integraal deel van ons leven zijn.

Waarvandaan moeten we een nieuwe cultuur verwachten dan juist van de massa zonder tradities?

Wie is die massamens?

Is het de negentiende eeuwse proletarier, of de aan-verveling-kapot-gaande-toekomst-mens? Neen! We moeten rekenen op het enorme creatieve potentieel, dat ongetwijfeld onder de massa leeft. Het geloof in de massamens moet ons uitgangspunt zijn; hij is geroepen de drager te zijn van de nieuwe cultuur. De cultuur mag niet meer dragen op de uitzondering.

Eenheid is onontkoombare noodzaak!!

Literatuur, muziek, schilderkunst zijn individuele kunsten en moeten daardoor verdwijnen. Het individualisme gaat ten onder in de massa. De groep wordt belangrijk. De stad heeft de massa voortgebracht, dus alleen de massa kan de nieuwe stad voortbrengen.

UNITAIR URBANISME is géén stedenbouw, maar een zeer samengestelde, permanent veranderlijke activiteit, een bewuste ingreep, die er op uit is ons leven in verhouding te brengen tot onze behoeften. De collectivering van het "kunst"werk is de materialisatie van een dynamische levensstijl, niet gericht op idealen die buiten ons leven liggen, maar op idea-

len die het leven zelf tot doel hebben.

Unitair Urbanisme heeft twee aspecten:

1. Omwenteling van de overgeleverde gewoonten,
2. diepgaande verandering in het tot stand komen van ons dagelijks leven.

Deze twee punten hebben geleid tot NEW BABYLON.

Unitair Urbanisme is niet direct realiseerbaar.

New Babylon heet een utopisch project; het is veel-
eer een realistisch project. Het is gericht op wat
in sociaal opzicht onontkoombaar is. Het baseert
zich op de loop der historie, het keert zich tegen
een realiteit, die zich van de werkelijkheid vervreemd
heeft, het is een reactie op een ondergaande cultuur.

De situatie nu is een concentratie van mensen bin-
nen de grenzen die de gunstig bewoonbare gebieden
afbakenen.

Door de sterke toename van het aantal mensen, kan
men zich niet langer beperken tot die gebieden. Het
is ook niet nodig, want de mens beschikt over midde-
len om de sprong naar klimatologisch minder gunstige
gebieden te volbrengen: de mens is de natuur de baas.
De huidige stand van de techniek geeft al omstandig-
heden, die verre superieur aan de natuur zijn. Deze
omstandigheden breiden zich kwalitatief en quantita-
tief uit. De techniek vervangt de natuur. Waar de tech-
niek zijn invloed uitoefent, (en dat is overal) treedt
hij niet alleen op. De sporen die hij achterlaat vor-
men een enorm ingewikkeld patroon; de mens verandert
hieronder.

Onze gesloten gemeenschappen verdwijnen en de mens
gaat over tot een nomadenbestaan; het gevolg is een
ruimer horizon; de behoefte is meer afleiding. De stad
wordt zo groot als de aarde. Wat we dan aan geologische
ruimte verliezen moet gecompenseerd worden door psy-
chologische ruimte. Het bestaan wordt geïntensiveerd.
De natuur blijft niet ongerept; bij het uitvloeien
van de stad wordt ze opgeslokt: we moeten dus de na-
tuur vervangen, ja zelfs overtreffen..

Voordat we ons afvragen hoe de mensen zich dan zullen
realiseren, moeten we eerst de tweede industriële
revolutie beschouwen; dit is de automatisering. Momen-
teel bestaat er nog een angst voor en tracht men de-
ze automatisering kunstmatig te remmen. We moeten er
echter nu rekening mee houden. De ontwikkeling van de
robot als slaaf geeft een ongekennde vrijheid voor de

*dit is
juist.*

mensen. We kunnen niet langer meer spreken over "vrije tijd". In de "vrije tijd" zal ons leven voor het grootste deel gerealiseerd worden. Vrijheid = Actie = Creativiteit. en wat is dat nou?

De arbeid zal niet meer als een harde plicht gezien worden; men zal niet meer werken "in het zweet zijns aanschijns".

Op het ogenblik is er "kunst" omdat ons leven zo onvolmaakt is dat ideale beelden ons blijven achtervolgen. Het leven in het Unitair Urbanisme zal echter zo gevuld zijn dat de "kunst" geen behoefte meer zal zijn. Op elk ogenblik zal elk mens scheppen.

Creativiteit moet niet gezien worden in het licht van ons tegenwoordige "kunstwerk", dat altijd iets van het eeuwige met zich voert. Creativiteit wordt het geleefde kunstwerk, dat staat in de tijd, steeds wisselbaar, onmiddellijk beleefbaar.

De realisatie van de mens:

Een belangrijke functie die tot nu toe verwaarloosd is, is de Sociale Ruimte. De levenswijze die wij Unitair Urbanisme noemen, komt in deze sociale ruimte tot stand. De sociale ruimte is in Amerika bestudeerd onder de naam "ecologie".

Dit is een statische methode die de feiten (statistiek) tot uitgangspunt neemt. Door aan het ecologisch onderzoek een creatief karakter te verlenen ontstaat de "psycho-geografie", een nagaan dus van het zich bewegen van de mens in de ruimte, aan de hand van zijn behoefte ten opzichte van de andere mens.

Het unitair urbanisme gebruikt de psychologie bewust. Hierdoor verkrijgt men de straat als collectieve levensruimte.

Een goed voorbeeld is Saint-Germain-des-Prés.

Na de oorlog werd deze wijk door een klein aantal mensen grondig veranderd. Voor de ecologie zou dit van weinig betekenis zijn (de statistieken veranderen nauwelijks).

Alle activiteiten, die geen deel uitmaken van de intieme sfeer, vinden plaats op de straat of in verlengstukken daarvan (café's e.d.). De straat behoort thans aan het verkeer alleen; slechts de café's bleven (zijn ze daarom in de laatste eeuw van zoveel betekenis?). Het contact tussen mensen is belangrijk voor de massacultuur.

Het plan New Babylon zal een scheiding vertonen tussen verkeer en industrie enerzijds, wonen en sociale ruimte anderzijds.

Verkeer vindt plaats op de gehele aardbodem, industrie (geautomatiseerd) onder de grond.

Er ontstaan, in een netstructuur over de aarde uit-

ecologie: (volgens Larousse)
Partie de la biologie qui étudie
les rapports des êtres vivants
avec leur milieu naturel.

gebreide etages, zo groot dat een gedeelte geen zonlicht meer ontvangt en kunstmatig moet worden verlicht en geacclimatiseerd. Slechts 15% van de inhoud zal woonruimte zijn; de rest is sociale ruimte: uitgestrekte zalen die door verplaatsbare wanden het psycho-geografische spel mogelijk maken.

De nieuw-babylonische cultuur is gebaseerd op een dynamisch spel met het leven, op het voorbijgaande, het vluchtige. Wonen wordt rust, dat is pauze na een climax; verkeer wordt middel tot verhoging van tempo en actie.

De bewoner van New Babylon speelt een spel tegen een decor dat hij zelf ontworpen heeft.

De moraal van New Babylon is gebaseerd op vrijheid. Er bestond geen noodzaak de stad aan te passen aan economische omstandigheden e.d. Alles wat belemmerend kon zijn is buitengesloten. New Babylon biedt niet alleen mogelijkheden tot het bedrijven van alle "kunsten" tegelijk, het reikt veel verder dan het "Gesamtkunstwerk" (Wagner). New Babylon is niet het ontwerp voor een stad, maar een uitdrukking van heimee van miljoenen. Het laat bereikbare mogelijkheden zien, het is het bewijs dat we niet hoeven te berusten. Het is geen protest, maar een nieuw perspectief.

j.p.g. + m.z.

enkele punten uit een gesprek met Constant

Het spreken over het Unitair Urbanisme en New Babylon wordt bemoeilijkt door de vooringenomenheid van beide partijen; van Constant omdat hij van zijn ideeën overtuigd is: van ons omdat wij vastzitten in ons huidige cultuurpatroon. De grootste moeilijkheid bij het gesprek ligt voor ons in de "waarden" waarin wij geloven hoewel wij weten dat zij relatief zijn. Constant spreekt over alle mensen, wij slechts over onszelf.

V.-Had U aan een speciale bestuursvorm gedacht?

A.-Ik zie niet in waarom er een bestuur moet zijn; slechts een administratie zal noodzakelijk zijn (geautomatiseerd: dus objectief).

V.-Heeft U aan een overgangsvorm tussen nu en New Babylon gedacht?

A.-Nee, d.w.z. New Babylon is een logisch gevolg van huidige tendenzen. Of deze evolutie versneld zal worden door een revolutie weet ik niet. Ik acht dit niet van belang. Ik weet alleen dat New Babylon logischerwijs moet ontstaan.

V.-Zal er rechtspraak zijn en misdaad?

A.-Veel van wat wij nu slecht vinden komt voort uit onze huidige moraal. Misschien zal er misdaad zijn, maar we moeten ons afvragen in hoeverre onze normen daartoe bijdragen; de huidige moraal leidt tot spanningen die vaak de aanleiding zijn tot "misdaad". Het U.U. hezit geen uitgesproken moraal (de mensen zelf zijn de moraal); dit impliceert dat praktisch alles wat wij nu misdaad noemen zal verdwijnen. Of in plaats daarvan een nieuwe vorm van misdaad zal ontstaan, weet ik niet.

V.-Zal het huwelijk (de liefde) nog bestaan?

A.-Ik weet het niet. Daar is volgens mij niets tegen. Als je naar de toestand nu kijkt, zou je zeggen dat er heel weinig van terecht zal komen. De feiten tonen een algehele verslapping van het huwelijk aan. Bovendien wordt op het ogenblik het huwelijk nog kunstmatig in stand gehouden door de maatschappelijke verhoudingen. De vrouw is afhankelijk van de man. Gevoelens kunnen echter blijven bestaan, waarom niet.

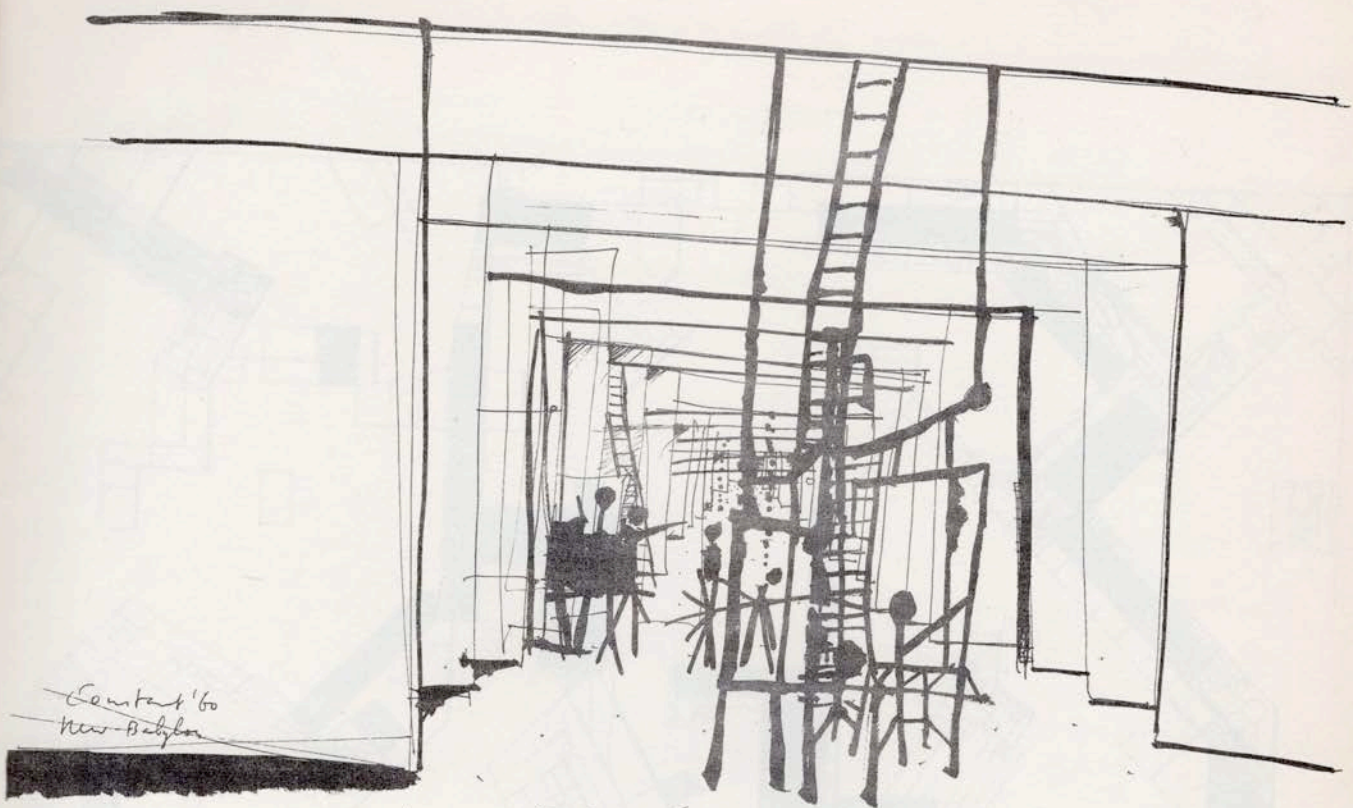
V.-Zal het verwekken van een kind nog als een individueel creatieve daad worden gezien, en zal ouderliefde blijven bestaan?

A.-Waarom niet? Als momentaal een man zijn vaderschap afwijst, geschiedt dit meestal uit angst voor maatschappelijke consequenties. In New Babylon is dat onbestaanbaar. Iedereen zal in volledige vrijheid leven. Alles is mogelijk. Het vluchtige contact kan resulteren in een grapje, in een vriendschap, in liefde.

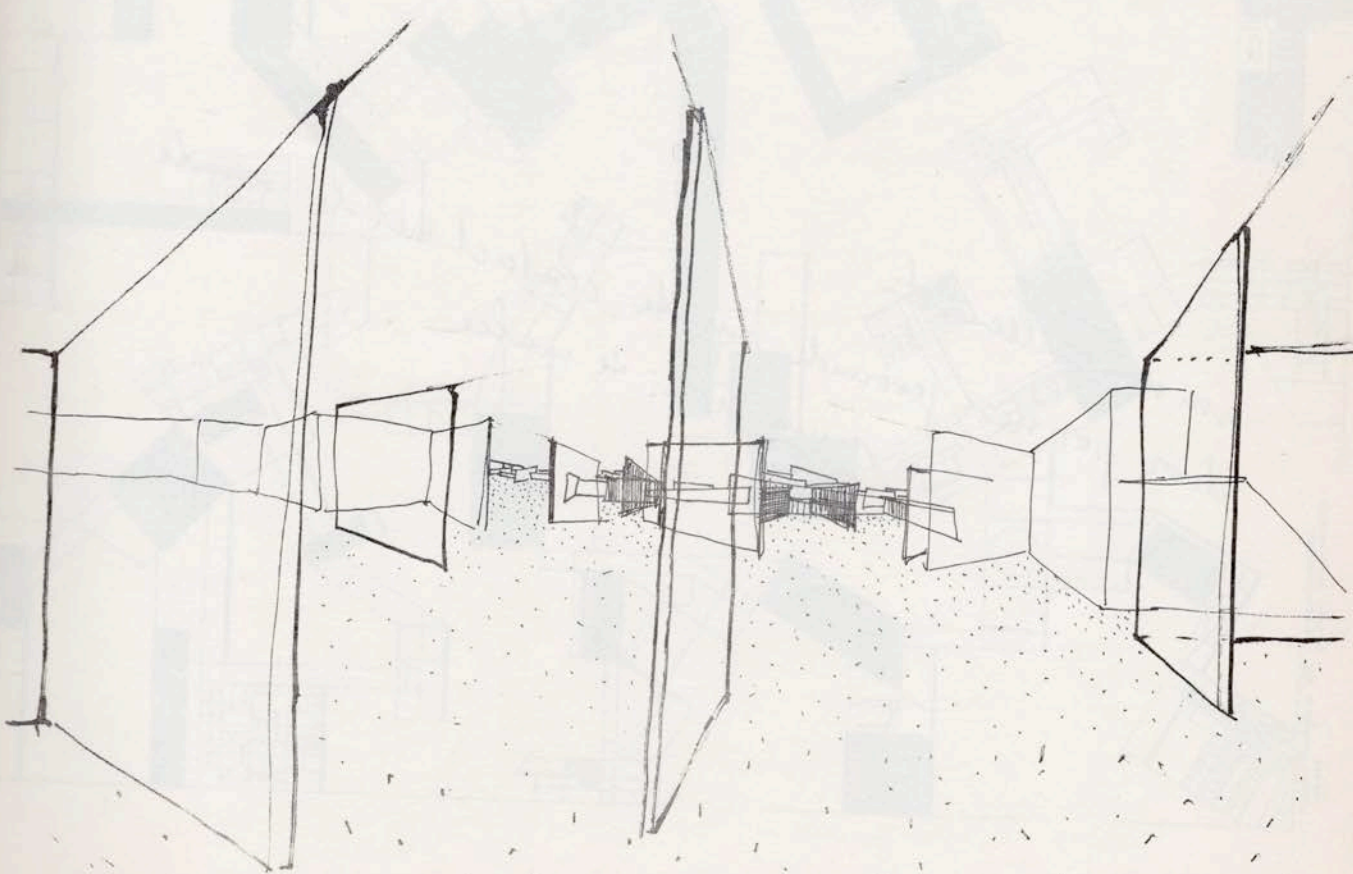
- V.-Door vele mensen (architecten) wordt mementeel een grote waarde gehecht aan de z.g. vrije ontplooiing van het kind. Hoogbouw in de huidige vorm zou onaanvaardbaar zijn omdat het kind zijn natuurlijke behoefte om op de grond te spelen niet kan bevredigen; de afstand moeder-kind zou te groot zijn.
- A.-Dit probleem is typisch westers. Wij leven in een klimaat waar het kind soms buiten kan spelen. De eisen van de kinderen van Eskimo's of Touaregs zijn echter geheel anders; we moeten dus voorzichtig zijn met generalisaties. Blijft onze cultuur gehandhaafd, dan zal het spelen van het kind op de aarde over honderd jaar onmogelijk zijn, tenzij in reservaten, geklemd tussen wonen, verkeer en industrie; van vrijheid zal dan in geen geval meer sprake zijn. In New Babylon heeft het kind alle mogelijkheden; 85% van de leefruimte staat tot zijn beschikking.
- Het contact moeder-kind is ook relatief; in communistisch China worden de kinderen b.v. collectief opgevoed.
- V.-Welke gevolgen zal een volstrekt geclimatiseerde stad op de mens hebben?
- A.-Dit climatiseren geschiedt niet uniform. Evenals er in New Babylon een blauwe sector zal bestaan, of een gele, of een plastic, een stalen, een traeder sector, zo ook is er naar verkiezing, en onderling verwisselbaar, een koele, warme of vochtige sector. Deze keuze is een onderdeel van het psycho-geografisch spel.
- Dit betekent een inwendige vervanging, maar geen verdwijning van de natuur. Op het "dak" van New Babylon blijft 100% natuur mogelijk, evenals de verdieping 100% leefruimte is, het aardoppervlak 100% verkeer, en de industrie de mogelijkheid heeft 100% van het inwendige van de aarde te beslaan.
- V.-Heeft U er aan gedacht of er na New Babylon nog mogelijkheden zijn?
- A.-Het is voor mij niet van belang wat er na komt; misschien betekent het wel het einde van de wereld.
- V.-Hoe komt U aan de vormen van Uw maquette, en hebt U nagedacht over de constructieve mogelijkheden?
- A.-De vorm is er alleen om mijn idee te illustreren. Ik ven me ervan bewust dat hij niet reëel is, daarvoor mis ik o.a. de constructieve kennis.
- Op het ogenblik tracht ik in Duitsland een team bij elkaar te krijgen om tot een uitwerking van New Babylon te komen. Deze team zal, behalve een onbevangen constructeur, ook een psycholoog, een socioloog enz. moeten bevatten.

j.p.g. + m.z.

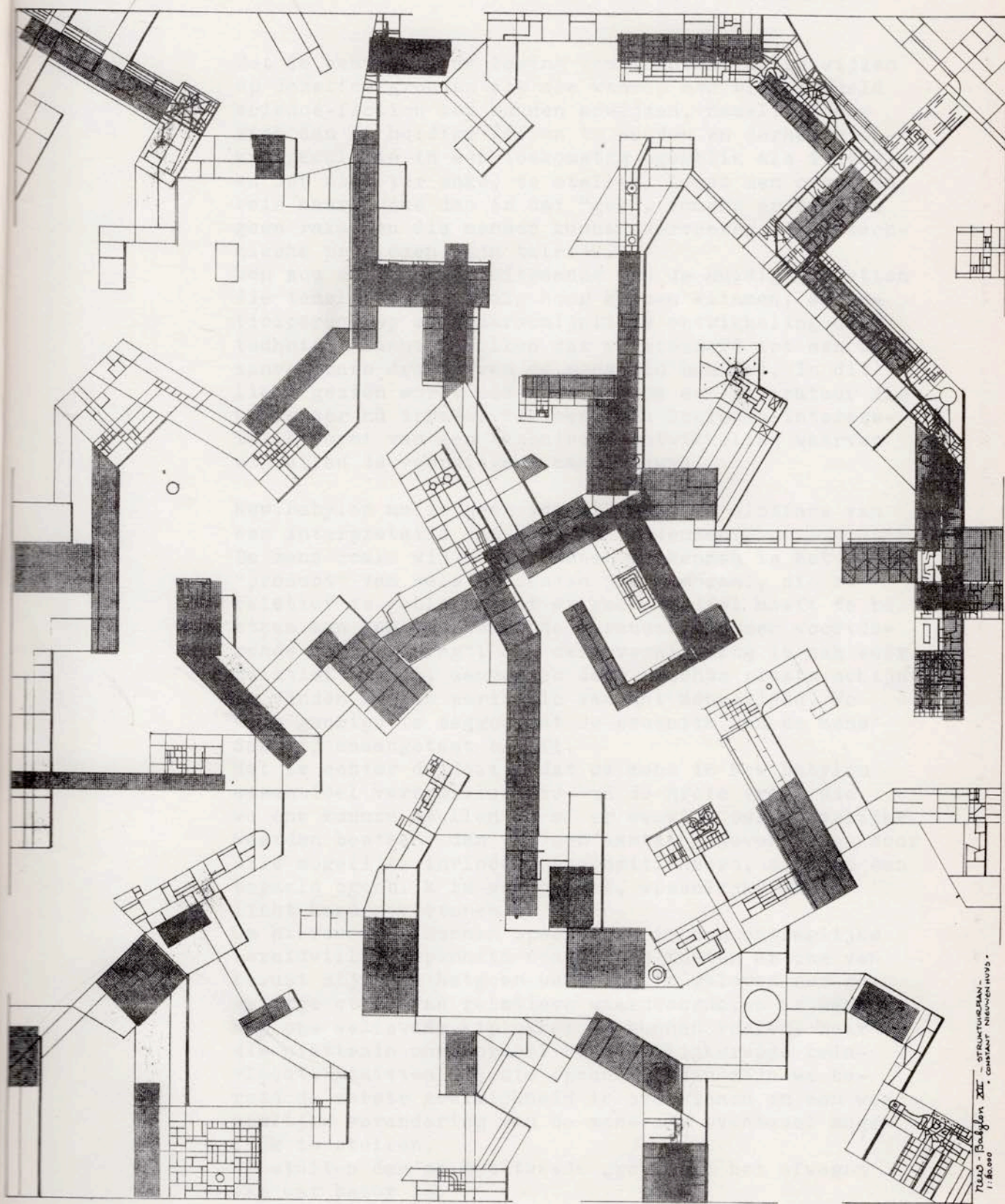
l
tplooi-
zou
rlij-
be-
zijn.
een
De
s zijn
g
re-
de
j in
n-
er
e
zijn
mmu-
ief

le
s
-
n
ch-
t
n
eft
ld.
t
r-

Constant '60.
New Babylon

HEAD - Bogen XII - STRUKTURPLAN -
CONSTANT NEUWENHUIS -
1:80.000

enkele notities naar aanleiding van het
Unitair Urbanisme.

Het is eenvoudig de lezing van Constant af te wijzen op dezelfde gronden als die waarop men bijvoorbeeld science-fiction zou kunnen afwijzen, namelijk door zich aan de huidige feiten te houden en derhalve elke speculatie in een toekomstig ogenblik als irreëel, en dus niet ter zake, te stellen. Leest men over een reis naar Venus dan is dat "gek", immers er bestaan geen raketten die mensen kunnen vervoeren en de technische problemen zijn talrijk.

Men zou echter ook, uitgaande van de huidige raketten die tenslotte al aardig hoog kunnen klimmen, en anticiperend op een waarschijnlijke ontwikkeling der techniek, kunnen stellen dat ruimtevaart tot een der aanvaarbare dromen van de mensheid behoort. In dit licht gezien wordt science-fiction een literatuur die weliswaar nu irreëel is, maar een logische interpretatie vormt van een technische ontwikkeling waarvan wij allen de vooruitgang aanschouwen.

New.Babylon nu is geen ideaal, maar de slotfase van een interpretatie van huidige tendenzen. De mens zoals wij hem nu menen te kennen is het "product" van vele duizenden jaren moraal, die zo relatief is gebleken dat er geen twijfel hoeft te bestaan aan een voortdurende verandering, een voortdurende "vernieuwing"; ook deze vernieuwing is een zeer relatief begrip, aangezien deze slechts plaats schijnt te vinden aan de periferie van het menselijke. We zijn geneigd te zeggen dat de essentie van de mens daarbij onaangetast blijft.

Het is echter duidelijk dat de mens in New Babylon essentieel verschillend is, en de grote vraag die we ons kunnen stellen is of er eeuwige oer-menselijke waarden bestaan, dan wel een aantal gegevens die, door alle mogelijke invloeden geconditioneerd, zich op een bepaald ogenblik in een geheel, wezenlijk, ander licht kunnen vertonen.

Om hierover te kunnen speculeren is een ontzaglijke bereidwillige openheid nodig; wij moeten er ons van bewust zijn dat hetgeen waar wij in geloven een geweldige strik van relatieve waardeoordelen is waar wij ons weliswaar kiplekker in kunnen voelen, maar die niettemin ons oordeel noodzakelijkerwijs beïnvloedt. Bezitten wij die openheid, dan zijn we bereid de eerste moeilijkheid te overwinnen en een wezenlijke verandering van de mens als eventueel mogelijk te stellen.

We stuiten dan op het tweede probleem: het afwegen van wat beter is.

Heeft het namelijk zin zich druk te maken over een

utopie, ook al zou deze stoelen op tendenzen die nu reeds zichtbaar zijn?

Heeft het niet meer zin voor zichzelf uit verleden en heden een substraat te nadenken dat we wijsheid zullen noemen, of levenskunst, gesteund, omdat wij onmachtig zijn, door een religie of een moraal?

Maar schuilt in de tweede mogelijkheid niet een zeker gemakzucht, dat bepaalde verantwoordelijkheden over het hoofd ziet? Het is duidelijk dat naar onze maatstaven een leven dat op de tweede manier wordt geleefd zeer waardevol kan zijn, een voorbeeld in een maarschappij waar veel, zeer veel, kapot is gegaan. Dit zegt men zonder zich ooit af te vragen of het ooit goed is geweest, of niet in de mens altijd verderfelijke neigingen hebben bestaan. Daarom natuurlijk wordt cultuur zo waardevol.

De mens laat zich niet voorstaan op de gruwelijke bloedbaden die antieke veldslagen begeleidden, noch op de inquisitie, of Auschwitz, Hiroshima, de apartheid, Algerije, de totalitaire dubbel-onvrije staat. Hij wijst daarentegen graag optimistisch naar een egyptisch relief, een beeld van Praxiteles, een schilderij van Cezanne; hij wil graag Homerus laten lezen en Shakespeare of Camus - allemaal kristallen die, omdat ze door fixatie van een moment aan de onvrije loop der gebeurtenissen ontsnappen, of die door de terreur van de menselijke natuur te sublimeren in woorden die we in ons allen herkennen, een tijdelijke neutralisatie veroorzaken van wat in ons niet klopt, een tijdelijke suggestie geven van wat in ons niet aanwezig is.

Het zou kunnen zijn dat kunst en rotzooi evenzeer onverbrekkelijk met elkaar zijn verbonden als bijvoorbeeld goed en kwaad; goed en kwaad de interpretatie van een goddelijk voorschrift naar de menselijke aard, kunst en rotzooi de interpretatie van een eeuwig ideaal naar de menselijke behoefte. Altijd is het een botsing tussen de menselijke onvolmaaktheid en het goddelijke, dus het onmenselijke.

Het is kortzichtig te zeggen dat een "verbetering" van de mens op grond van zijn aard onmogelijk zou zijn; we leven tenslotte in een tijd waarin de hersenspoeling ontdekt is. Gemakkelijk is het de hersenspoeling te veroordelen op grond van individualistische bezwaren; maar tegelijk moeten we wel bedenken dat elke "verbetering" ten koste gaat van persoonlijke privileges.

Nemen wij als voorbeeld de agressiviteit; we kunnen er over eens zijn dat in een geordende maatschappij de willekeurige agressiviteit te veroordelen is, ja

het zou zelfs wenselijk zijn dat deze verdween, als we uitgaan van algemene sociale principes. Dit gebeurt nu door middel van wettelijke beperkingen; het doodsteken van de melkboer zou resulteren in vele jaren gevangenisstraf: men doet het dus niet. In plaats daarvan zijn we binnen de wettelijke grenzen onvriendelijk tegen de man of we sturen onze kinderen zonder toetje naar bed, of slaan onze vrouw, of lijden zelf aan een onbevredigde malaise waarvan we de oorzaak niet zien of niet willen zien. Dit zijn algemene uitingen van een eigenschap die men gemiddeld bij de mensen zal aantreffen.

Aangezien wij het er over eens zijn dat deze eigenschap beter niet aanwezig zou kunnen zijn, staan voor ons twee mogelijkheden open: deze agressiviteit weg te halen, of zolang op te vangen, tot ze niet meer als een sociaal hinderlijke uiting voelbaar zal zijn. Het eerste zou kunnen gebeuren door middel van een hersenspoeling en de uitwerking van een dergelijke, massale hersenspoeling - hoe onmogelijk ook - zou niet alleen zijn de opheffing van de agressiviteit, maar tevens ook het onmogelijk maken van zijn uitvloeijsels: triomf, lust e.d. Aan de essentie zou zijn geknabbeld.

Wat nu onmogelijk schijnt met een hersenspoeling, lijkt wel te verwezenlijken met een langzame gewenning. In een democratie bestaan de wettelijke beperkingen waar we reeds over spraken en het is mogelijk dat men eens zonder agressiviteit naast zijn medemens zal bestaan, waar het nu nog voornamelijk frustraties tengevolge heeft. En hoewel wij ons de mens zonder agressiviteit niet kunnen voorstellen (immers veel van wat wij doen is er aan te wijten), toch lijkt ons het opheffen van die agressiviteit wenselijk en zien wij een zekere tendens in die richting zich onder onze ogen voltrekken.

En als we bij extensie niet alleen agressiviteit beschouwen, maar ook intolerantie, afgunst, zovele eigenschappen die oorzaak zijn van onze intrinsieke geestelijke onvrijheid, en het zou ons gelukken deze door een langzaam conditioneren te doen vervagen in hun uitingen en wie weet, uiteindelijk te doen verdwijnen, zien wij dan niet voor onze ogen een mogelijk New Babylon verrijzen, een stad waarin de volmaakte mens woont, indien wij volmaaktheid beschouwen als een harmonie tussen levenswijze en levensbehoefte en niet als een individuele droom rondom een vijandig ideaal?

We kunnen ons afvragen of de resulterende levenswijze wel zo creatief zal zijn; we kunnen ons afvragen of het individualisme van New Babylon niet het individualisme zal zijn van l  gerkogels, die, uitgestrooid over een vlakke plaat, vrijuit en wrijvingloos, voortrollen, allen gelijk en willekeurig veerkrachtig tegen anderen botsend, een korte ontmoeting.

We kunnen ons afvragen of New Babylon niet een reusachtige mierenhoop zal zijn en interessant zou het zijn om hierbij een vergelijking te maken met de voorstelling van het paradijs.

Het gaat niet zozeer om het zetten van een stap als wel om het besef van de richting waarin de stap gedaan zal worden, en dit kan van belang zijn voor stedenbouwkundigen die steden bouwen, niet voor nu alleen, maar voor de toekomst.

j.p.g.